6. 12. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Řízení o vrácení příspěvku z programu Antivirus

Dne 31.března 2020 přijala vláda České republiky usnesení č. 353/2020 podle § 120 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, kterým došlo k zavedení Cíleného programu podpory zaměstnanosti, tzv. Antivirus, a to v souvislosti šířením nemoci Covid-19. Tento program zahrnoval zprvu dva režimy, a to režim A a režim B, které umožňovaly zaměstnavatelům čerpat:

Režim A: příspěvek ve výši 80 % uznatelných výdajů (náhrada mzdy + sociální a zdravotní pojištění), maximálně však 39 000 Kč měsíčně na jednoho zaměstnance za dobu níže překážek v práci (nařízené karantény, omezení nebo uzavření provozu mimořádným krizovým opatřením).

Režim B: Příspěvek ve výši 60 % uznatelných výdajů, maximálně však 29 000 Kč měsíčně na jednoho zaměstnance za dobu překážek v práci na straně zaměstnavatele podle části osmé, hlavy III. zákoníku práce.

K režimům A a B se následně přidal i režim A plus, který umožňoval zaměstnavatelům čerpat příspěvek ve výši 100 % uznatelných výdajů maximálně však 50 000 Kč měsíčně na jednoho zaměstnance za dobu překážky v práci na straně zaměstnavatele spočívající v uzavření nebo omezení provozu z důvodu krizových opatření přijatých vládou nebo mimořádných opatření nařízených Ministerstvem zdravotnictví či jiným orgánem ochrany veřejného zdraví (např. Krajská hygienická stanice) v souvislosti s COVID-19.

K čerpání příspěvků z uvedeného programu v rámci jednoho z režimů bylo zapotřebí požádat Úřadu práce ČR, který byl zároveň poskytovatel příspěvků, a to prostřednictvím webové aplikace. Následně došlo mezi žadatelem a Úřadem práce ČR k uzavření dohody, jejíž znění bylo automaticky generováno. Tato dohoda byla stěžejním dokumentem pro čerpání příspěvků, když pro čerpání zároveň stanovila závazné podmínky.

Předmětem dohody byl

i. závazek České republiky poskytnout zaměstnavateli příspěvek k úhradě nákladů na náhrady mezd náležejících zaměstnancům podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v souvislosti s rozšířením onemocnění COVID-19, a to v rozsahu a za podmínek stanovených v této dohodě a
ii. závazek zaměstnavatele vyplácet všem svým zaměstnancům nebo celé příslušné části svých zaměstnanců náhradu mzdy v souladu s dohodou (dále jen „***dohoda***“).

Dohoda mezi Úřadem práce a zaměstnavateli dále upravovala podmínky vzniku nároku na výplatu příspěvku, když zaměstnavatelům vznikl nárok na poskytnutí příspěvku při splnění těchto podmínek:

i. splnění podmínky pro čerpání jednoho z režimů (A, A plus či B),
ii. zaměstnavatel bude po dobu čerpání dodržovat pokyny a doporučení Ministerstva zdravotnictví a orgánů ochrany veřejného zdraví,

iii. klient nebude za stejným účelem čerpat jiný příspěvek z veřejných rozpočtů,

iv. v období 3 let před uzavřením dohody nenabylo právní moci rozhodnutí o uložení pokuty zaměstnavateli za umožnění výkonu nelegální práce,

v. zaměstnavatel uplatní nárok pouze za zaměstnance v pracovním poměru, který vznikl nejpozději v měsíci, za který zaměstnavatel doložil výkaz, a trval ke dni podání tohoto výkazu, když současně nebyla ke dni výkazu dána zaměstnanci výpověď, vyjma důvodu § 52 písm. g) a h) zákoníku práce, když je současně tento zaměstnanec účasten nemocenského a důchodového pojištění.

Úřad práce následně k vyúčtování ze strany zaměstnavatele dle čl. IV odst. 4 dohody vyplácel vyúčtované příspěvky na určený bankovní účet. V případě vzniku důvodných pochybností o správnosti údajů uvedených zaměstnavatelem ve výkazu by Úřad práce příspěvek nevyplatil, ale písemně vyzval zaměstnavatele k podání vysvětlení nebo provedení náprav. Příspěvek by byl vyplacen až po odstranění pochybností. Uvedené nevyplacení se však týká toliko situace, kdy Úřad práce na nedostatky přišel ještě před samotným vyplacením příspěvku za kalendářní měsíc. Situace je však odlišná v případě, kdy k vyplacení příspěvku došlo a Úřad práce zjistit neoprávněnost čerpání až ex post, například v souvislosti s kontrolou provedenou u zaměstnavatele oblastním inspektorátem práce.

V případě, kdy již k výplatě příspěvku ze strany Úřadu práce došlo, a následně byly zjištěny nedostatky, zavázali se zaměstnavatelé tyto příspěvky Úřadu práce vrátit, pročež dohoda ve svém čl. VI upravuje důvody, které povinnost zaměstnavatelů vrátit příspěvek zakládají. Jsou jimi následující:

- příspěvek byl poskytnut v rozporu s touto dohodou nebo ve vyšší částce, než za příslušný měsíc zaměstnavateli náležel nebo
- zaměstnavatel poruší některou z podmínek pro poskytnutí příspěvku uvedených v článku II. dohody nebo
- náhrada mzdy uvedená ve výkazu nebude zúčtována zaměstnanci k výplatě za tento příslušný měsíc a po zákonných srážkách vyplacena před poskytnutím příspěvku Úřadem práce za příslušný měsíc nebo
- částka pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe a za zaměstnance odvádí z vyměřovacího základu zaměstnance, uvedená v tomto výkazu, nebude odvedena před poskytnutím příspěvku Úřadem práce za příslušný měsíc.

Dle totožného článku dohody se zaměstnavatel zavazuje příspěvek vrátit nejpozději do 30 pracovních dnů ode dne, kdy zaměstnavatel některou ze skutečností dle předchozí věty zjistil nebo kdy byla zaměstnavateli doručena písemná výzva k vrácení příspěvku, když příspěvek zašle zpět na účet, který mu bude sdělen ze strany Úřadu práce.

Automaticky generované dohody rovněž obsahují ustanovení upravující situaci, kdy ze strany zaměstnavatele nedojde k dobrovolnému vrácení neoprávněně čerpaného příspěvku. Dohoda ve svém čl. VII uvádí, že *„nevrácení příspěvku nebo jeho části na výzvu Úřadu práce podle čl. VI této dohody je porušením rozpočtové kázně podle § 44 odst. 1 písm. b) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „**rozpočtová pravidla**“), ve znění pozdějších předpisů a bude postihováno odvodem podle § 44a odst. 4 písm. b) tohoto zákona*.“

Specifickou úpravu porušení rozpočtové kázně, jež se vztahuje na případy vyplacených příspěvků, je

možné nalézt právě v dohodě odkazovaném ustanovení § 44 odst. 1 písm. b) rozpočtových pravidel. Toto ustanovení normuje, že porušením rozpočtové kázně *je „neoprávněné použití nebo zadržení peněžních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu, státního fondu, Národního fondu nebo státních finančních aktiv jejich příjemcem.“* Následky za porušení rozpočtové kázně jsou dále upraveny v ust. § 44a odst. 3 rozpočtových pravidel, dle kterého je *fyzická osoba nebo právnická osoba jiná než stát, která porušila rozpočtovou kázeň povinna provést prostřednictvím místně příslušného finančního úřadu odvod za porušení rozpočtové kázně*. Výše tohoto odvodu odpovídá dle ust. § 44a odst. 4 písm. rozpočtových pravidel, výši, ve které byla rozpočtová kázně porušena. Samotný odvod však není jediným peněžitým plněním, které může zaměstnavatele postihovat. Prodlení s hrazením odvodu je spojeno s následkem v podobě penále. Podle § 44a odst. 10 rozpočtových pravidel je porušitel rozpočtové kázně povinen zaplatit penále ve výši 0,4 promile z částky odvodu za každý den prodlení, nejvýše však do výše tohoto odvodu. Penále se počítá ode dne následujícího po dni, kdy došlo k porušení rozpočtové kázně, do dne, kdy byly prostředky odvedeny nebo u návratných finančních výpomocí vráceny.

Správu odvodů za porušení rozpočtové kázně a penále vykonávají finanční úřady podle zákona č. 280/2009 Sb., daňový řádu (dále jen „***DŘ***“). Porušitel rozpočtové kázně má při správě odvodů za porušení rozpočtové kázně postavení daňového subjektu. Z uvedeného vyplývá, že po dobrovolném nevrácení příspěvku na základě výzvy Úřadu práce bude se zaměstnavatelem ze strany finančního úřadu zahájeno řízení dle DŘ, jehož výsledkem má být rozhodnutí o uložení povinnosti zaplatit odvod a penále v souladu s výše citovanými ustanoveními rozpočtových pravidel. Rozhodnutí o povinnosti zaplatit odvod včetně penále tedy bude předcházet daňové řízení, jehož výsledkem má být vydání vykonatelného rozhodnutí v podobě platebního výměru. Klasifikace nevrácení příspěvku jako porušení rozpočtové kázně je dle mého názoru pro stát a jeho rozpočet důležitá zejména z toho důvodu, že se pohledávka na vrácení vyplaceného příspěvku transformuje prostřednictvím v daňovém řízení vydaného platebního výměru správcem daně v odvod dle ust. § 44a odst. 4 písm. b) rozpočtových pravidel. Odvod se následně v souladu s ust. § 44a odst. 11 rozpočtových pravidel spravuje dle daňového řádu a může být případně podroben daňové exekuci. Daňový subjekt však není v rámci daňového řízení bezbranný. Je oprávněn předkládat vlastní tvrzení a důkazy ve svůj prospěch. Dle ust. § 92 odst. 3 DŘ platí, že *„daňový subjekt prokazuje všechny skutečnosti, které je povinen uvádět v daňovém tvrzení a dalších podáních“*

Z komentářového znění citovaného ustanovení se podává, že *„je výslovnou povinností daňového subjektu prokázat všechny skutečnosti, které je povinen uvádět v daňových tvrzeních či jiných podáních…Důkazní břemeno daňového subjektu vzniká již pouhým zahájením nalézacího řízení. Není povinností správce daně za tímto účelem vydávat jakékoliv výzvy. Zcela postačí uvedení této povinnosti do zahajovacího protokolu daňové kontroly…Neunese-li daňový subjekt ohledně některé ze skutečností uvedené v komentovaném ustanovení své důkazní břemeno, je třeba rozhodnout v jeho neprospě*ch.“[1]

Z uvedeného vyplývá, že v rámci daňového řízení, ve kterém se bude rozhodovat o uložení povinnosti zaplatit odvod a penále, bude dle našeho názoru zaměstnavatele tížit důkazní břemeno ve vztahu ke skutečnostem, že byly na jeho straně splněny podmínky pro vyplacení příspěvku. Zaměstnavatelé budou tedy dle našeho názoru povinni prokázat, že jejich zaměstnanci skutečně nemohli z důvodu překážek v práci tuto vykonávat a že jim v této souvislosti vznikl nárok na náhradu mzdy, která jim byla posléze vyplacena. Za tímto účelem je rovněž správce daně oprávněn činit výzvy podle § 92 odst. 4 DŘ. Podstatou těchto výzev je docílení toho, aby daňový subjekt prokázal skutečnosti potřebné pro správné stanovení daně, a to za předpokladu, že potřebné informace nelze získat z vlastní úřední evidence

„Správce daně může za účelem zjištění skutkového stavu, avšak v intencích komentovaného ustanovení a při vyhovění zásadě přiměřenosti, požádat o předložení dalších informací či důkazních

prostředků podporujících jeho tvrzení nezávisle na tom, že v době vydání výzvy má daňový subjekt své důkazní břemeno uneseno (NSS 4 Afs 179/2016, 7 Afs 114/2019, 4 Afs 146/2020). Správce daně se tímto snaží plnit svou povinnost zjistit skutkový stav. Z uvedeného tak vyplývá, že vydáním výzvy podle komentovaného ustanovení dává správce daně najevo, že s ohledem na současný stav řízení daňový subjekt své důkazní břemeno unáší.

V případě neunesení důkazního břemene zaměstnavatele jako daňového subjektu hrozí, že bude rozhodnuto v jeho neprospěch, tedy že mu bude uložena povinnost zaplatit odvod včetně penále. Důkazní břemeno bude dle našeho názoru v daňovém řízení tížit zaměstnavatele ve vztahu ke skutečnostem, že z jeho strany nedošlo k porušení rozpočtové kázně, tedy že příspěvky na základě dohody byly zaměstnavateli vyplaceny oprávněně. Na tomto místě je třeba rovněž odkázat na ustanovení článku V odstavce 3 dohody, které upravuje povinnost zaměstnavatelů ve vztahu k podkladům k čerpání příspěvků. Dle tohoto ustanovení mají zaměstnavatelé povinnost uchovávat dokumenty a účetní doklady související s poskytnutím příspěvku v souladu s platnými právními předpisy ČR, a to nejméně po dobu 10 let od vyplacení posledního měsíčního příspěvku, přičemž lhůta 10 let se počítá od 1. ledna roku následujícího po roce, v němž byl vyplacen poslední měsíční příspěvek.

Těmito doklady se dle našeho názoru rozumí i případný rozpis směn či jiné doklady svědčící o skutečnosti, že zaměstnavatel čerpal příspěvky oprávněně. Zaměstnavatel má tedy dle dohody výslovnou povinnost poklady k žádosti mít a pro účely kontroly jimi prokazovat oprávněnost čerpání.

Zaměstnavatelé, kterým byla povinnost zaplatit odvod pravomocně uložena, mají možnost podat žádost o prominutí odvodu za porušení rozpočtové kázně nebo penále za prodlení s ním, a to v souladu s ust. § 44a odst. 12 a 13 rozpočtových pravidel. Podle ust. § 44a odst. 12 rozpočtových pravidel může Generální finanční ředitelství z důvodů hodných zvláštního zřete zcela nebo zčásti prominout odvod za porušení rozpočtové kázně nebo penále za prodlení s ním. O prominutí nebo částečné prominutí odvodu za porušení rozpočtové kázně nebo penále může Generální finanční ředitelství požádat fyzická osoba, právnická osoba nebo organizační složka státu, která se porušení rozpočtové kázně dopustila, a to prostřednictvím finančního úřadu, který tento odvod nebo penále uložil. Žádost o prominutí nebo částečné prominutí lze podat nejpozději do 1 roku ode dne nabytí právní moci platebního výměru, kterým byl odvod nebo penále, o jehož prominutí je žádáno, vyměřen.

V případě, že by došlo k vyměření odvodu a penále, je rovněž v souladu s ust. § 156 DŘ možné, aby zaměstnavatelé požádali o posečkání úhrady případně o rozložení úhrady na splátky, a to z jednoho z následujících důvodů:

i. pokud by neprodlená úhrada znamenala pro daňový subjekt vážnou újmu
ii. pokud by byla ohrožena výživa daňového subjektu nebo osob na jeho výživu odkázaných
iii. pokud by neprodlená úhrada vedla k zániku podnikání daňového subjektu, přičemž výnos z ukončení podnikání by byl pravděpodobně nižší než jím vytvořená daň v příštím zdaňovacím období,
iv. není-li možné vybrat daň od daňového subjektu najednou nebo
v. při důvodném očekávání částečného nebo úplného zániku povinnosti uhradit daň.

„Posečkání znamená, že dochází k „posunutí“ úhrady nedoplatku daně, popř. i nedoplatku příslušenství daně na pozdější dobu na základě „dohody“ se správcem daně; daňový subjekt se tedy nevystavuje nebezpečí vymáhání daní. Poté co uplyne tzv. doba posečkání, je daňový subjekt povinen posečkanou úhradu daně, tj. nedoplatek, uhradit. K úhradě nedoplatku však může být povinen

i průběžně, neboť jak bylo uvedeno výše, posečkání může mít podobu splátkového kalendáře…Správce daně po posouzení žádosti o posečkání vydá rozhodnutí, kterým žádosti vyhoví, či ji zamítne. Rozhodnutí o žádosti musí podle § 102 obsahovat odůvodnění, v němž je správce daně povinen se vypořádat s tím, co daňový subjekt ve své žádosti tvrdil. Protože řízení o povolení posečkání je možno zahájit i z úřední moci, není správce daně vázán pouze těmi důvody pro posečkání, které ve své žádosti uvedl daňový subjekt. Proti negativnímu rozhodnutí, tj. zamítnutí žádosti o posečkání, je daňový subjekt oprávněn podat odvolání, které nemá odkladný účinek (§ 109 odst. 1 a 5)"[3]

Lze tedy shrnout, že zaměstnavatelé mají k dispozici prostředky, jež mohou aplikovat na svou obranu, a to včetně soudního přezkumu ze strany správních soudů. Zaměstnavatelé rovněž mají možnost žádat o prominutí či posečkání s platbou. Je však nutné pamatovat na to, že vykázané příspěvky musí být zaměstnavatel schopen doložit.

JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.,
advokát

Mgr. Jakub Souhrada

REZNICEK & CO.

Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář

Krajinská 281/44
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247
e-mail: reznicek@reznicek.com

---

[1] LICHNOVSKÝ, Ondřej. § 92 [Dokazování]. In: LICHNOVSKÝ, Ondřej, ONDRÝSEK, Roman a kol. Daňový řád. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 391.

[2] LICHNOVSKÝ, Ondřej. § 92 [Dokazování]. In: LICHNOVSKÝ, Ondřej, ONDRÝSEK, Roman a kol. Daňový řád. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 392

[3] NOVÁKOVÁ, Petra. § 156 [Formy a důvody posečkání]. In: LICHNOVSKÝ, Ondřej, ONDRÝSEK, Roman a kol. Daňový řád. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 678

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- K ukončování služebního poměru po novele zákona o státní službě
- Aktuality z práva internetu: kybernetická bezpečnost a online řešení sporů
- Zelené standardy pro výstavbu a renovace: jaké povinnosti přinese nová evropská úprava?
- Byznys a paragrafy, díl 25.: Započtení
- Zrušení bytového spoluvlastnictví včetně limitů soudní ingerence
- 2. díl ze série Pravidla a odpovědnost při provozování zimních sportů: Povinnosti provozovatele při závodech a trénincích: zabezpečení tratí a oddělení veřejného a sportovního provozu
- Protokol o předání díla jako podmínka zaplacení jeho ceny a k možné změně soudní praxe
- Rozsáhlá novela rodinného práva účinná od 1.1.2026
- Judikatura: smluvní sjednání prekluzivní lhůty je obecně platné (FIDIC)
- Civilněprávní prostředky ochrany při koupi falzifikátu
- Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů